

■ 50: Fiilimsi nedir?

Fiilimsi, kelime olarak "fiil gibi" demektir. Bir dilbilgisi terimi olarak anlamı ise şudur:

Belirli eklerle fiil tabanlarından türeyen, isim, sıfat ve zarf olarak kullanılabilen ve yan cümlecğin yüklemi olabilen kelimelere fiilimsi denir.

Fiillerle karşılaştırdığımız zaman, fiilimsilerde de eylem anlamı vardır. Fakat, tarz ve şahıs işlevi yoktur. Bir grup fiilimside zaman işlevi bulunmaktadır.

Fiilimsiler üçe ayrılır:

1. **İsim fiiller** (mastarlar): Fiillerin adı olan kelimelerdir. Bu kelimeler, isimlerin bütün özelliklerini gösterirler. İsim gibi çekilebilir, bazen kalıcı isim de olabilirler.

İsim fiil türeten ekler şunlardır:

a) -mak, -mek: *gelmek, görmek, koşmak, okumak, yemek... gibi.*

b) -ma, -me: *gezme, gitme, görme, uyuma, yürüme... gibi.*

c) -ış, -iş, -uş, -üş: *bekleyiş, görüş, turmanış, uyanış, yattış... gibi.*

2. **Sıfat fiiller** (ortaçlar): Fiilimsilerin hem isim, hem de sıfat olarak kullanılabilen gurubudur. Öteki fiilimsilere göre, sıfat fiillerde zaman kavramı da vardır.

Sıfat fiil türeten başlıca ekler şunlardır:

a) -an, en: Geniş zaman belirtir: Parayı *veren* düdüğü çalar. Doğru *söyleyeni* dokuz köyden kovarlar.

b) -r, -ar, -er, -ır, -ir, -ur, -ür: Geniş zaman belirtir:

Akar su, bilir kişi, çalar saat, bakar kör... gibi.

c) -maz, -mez: olumsuz geniş zaman belirtir: *tükenmez kalem, çıkmaz sokak, düşmez kalkmaz bir Allah... gibi.*

ç) -mış, -miş, -muş, -müştü: Geçmiş zaman belirtir: *görmüş geçirmiş kişi, kızarmış ekmek, yaşanmış olaylar... gibi.*

d) -dık, -dik, -duk, -dük: Geçmiş zaman belirtir: *tanıdık kişi, öğrendiklerimiz, okuduğum kitap, gördüklerimizi yazacağız... gibi.*

e) -acak, -ecek: Gelecek zaman belirtir: *akacak kan damarda durmaz, başaracağını biliyorduk, uğrunda ölünecek ülküler... gibi.*

3. Zarf fiiller (bağ fiiller, ulaçlar): Fiillerin zarf şekilleridir.

Zarf fiil türeten başlıca ekler şunlardır:

a) -a, -e: *düşse kalka yürüdü, koşsa koşsa geldi, başara bildi... gibi.*

b) -ı, -i, -u, -ü: *tutu vermek, güzel ne güzel olmuşsun görülmeyi görülmeyi... gibi.*

c) -ıp, -ip, -up, -üp: *görüüp beğendi, bakıup kalmış, önce çalışıup sonra eğlendik... gibi.*

ç) -arak, -erek: *bağırarak konuşuyorlar, istemeyerek verdi, anlayarak okuyoruz... gibi.*

d) -ınca, -ince, -unca, -ünce: *kış başlayınca döndük, eşekten düşünce kolu kırıldı... gibi.*

e) -alı, -eli: *gideli epey oldu, kendini bildi bileli kurbağadan korkuyor... gibi.*

f) -madan, -meden: bir saat *geçmeden* döndüler, yerinden *kalkmadan* konuştu... gibi.